

»Stor-Kalle» i Häggsjöbäcken - Karl Jonsson var hans namn

Som slutvinjett på denna skildring vill författaren slutligen teckna ett porträtt av Stor-Kalle i Häggsjöbäcken, vilken får utgöra en värdig representant för idoga skogsarbetare och småbrukare.

Starka karlar har i alla tider framlockat ett skimmer, som utgjort en källa till historier om de mest fantastiska kraftprov. Detta gäller icke minst Karl Jonsson, mera känd som Stor-Kalle i Häggsjöbäcken.

Hans son 70-årige nybyggaren och skogsarbetaren Alfred Karlsson i Älghult jämte arbetskamrater till Stor-Kalle har haft vänligheten lämna stoff till denna berättelse. Det kan inte undvikas, att Stor-Kalles levnadsteckning blir en hyllning till en ovanligt harmonisk och kraftfull kärnkarl, som det bara föds en av per sekel. Han tillbringade största delen av sitt liv inom Anundsjö socken, men eftersom han oftast hade sina arbetsplatser inom Björna, och då även förbindelserna när det gällde affärer o. d. gick över björnabyarna Remmarn och Klubben, fick hans liv och gärning ett visst samband med Björna socken.

Stor-Kalle föddes 1875, och hans mor hette Maria, som f. ö. var syster till Stur-Jonke i Storborgarn, även han en legendarisk kraftkarl, så det fanns påbrå i slakten. Efter en relativt kort skolgång fick Stor-Kalle i mycket unga år ta drängplatser här och där i Anundsjö, t. ex. i Gålberget, där han redan som 16-åring visade prov på kroppskrafter utöver det vanliga. Stor-Kalle växte ut till en riktig bjässe, 202 cm i strumplästen och med en vikt av 115 kg, mest bara muskler. Tillräckligt stora skor fanns ej att köpa i affärerna utan de måste specialbeställas, och med fingrarna kunde han gripa tag över en tallrik. Alltså rejäla don! Som 18-åring kom han till järnvägsbygget i Mellansel, där han efter att ha lyft en järnvägsräls upp på axeln omedelbart accepterades av rallarna och fick bli en av gänget.

Karl Jonsson, kallad »Stor-Kalle» i Häggsjöbäcken, f. 1875, d. 1957, med hustrun Märta Kristina, f. 1872, ses här posera utanför stugan.

Stor-Kalle bodde tidvis i den lilla byn Brink. Vid giftermål med Marta, f. 1872, d. 1963, som var dotter till bonden Elias Torén i Häggsjöbäcken, flyttade de nygifta till Råberg inom Fredrika socken. År 1905 flyttade familjen till Häggsjöbäcken, en gränsby till Björna socken sydväst om byn Klubben, dit det var åtta km och 11 km till Remmarn. I Häggsjöbäcken hade den gamla stugan brunnit ner, varför Stor-Kalle uppförde en »halvkorsbyggning» om tre rum och kök. Till granne fick han svågern Erik Torén, även han en kraftkarl. Stor-Kalle ägnade sig i huvudsak åt skogsarbete, flottning och dammbyggnadsarbete och tidvis åt jordbruket, där han med tillhjälp av utslätter kunde föda fem kor och häst. Det är från tiden i Råberg och Häggsjöbäcken som historierna om Stor-Kalles styrka flödar rikligast, varav några återges härnedan.

- Stor-Kalle fungerade själv som dragare i skogen, men då bolagsförvaltaren tyckte synd om honom för detta, så lät han hjälpa Stor-Kalle med inköp av en liten häst. »Nå, vad tycker du om hästen», sa förvaltaren litet senare. »Jo, den är ju till litet hjälp», svarade Kalle.
- En annan gång blev förvaltaren uppbragt på Stor-Kalle vid ett avlägg. Det blev ett meningsutbyte, och när förvaltaren kände, att det började »osa hett», kastade han sig i släden och manade på hästen. Kalle hann fatta tag i släden, och när hästen ryckte till, så stod Kalle där med bakstycket i händerna! Senare tillfrågad om han

tänkte spöa förvaltaren, sade Kalle: »Inte menade jag något illa, jag ville ju bara prata me'n.»

● En underordnad bolagstjänsteman, en s. k. »föskare», kom en dag till gården, men då han ej kunde hitta Stor-Kalle, så ropade han: »Var är den djävuln?». Det skulle han inte ha sagt, ty Kalle som var hemma hade hört uttrycket och blev för en gång förargad. »Föskarn» tog till schappen till närmaste by, där han låste in sig och bad för Guds skull, att man ej skulle släppa in Stor-Kalle, om han kom efter! Så var det inte, Kalle hade vänt, då vreden lagt sig.

● En jobbkompis till Stor-Kalle berättar, att han och några andra högg timmer, som Stor-Kalle skulle köra ner till ån. På pin kiv fällde de en stor tall rakt från vägen för att få se hur Stor-Kalle skulle bära sig åt för att dra fram stockarna till vägen. Han klarade det genom att hugga in sin stora yxa i stockarna och drog fram dem. Anande ugglor i mossen ropade han till huggarna, som stod gömda bakom träden för att se hur det skulle gå: »Det här gör ni inte om!» »Och vi gjorde det ej heller», sade min sagesman, »ty vi hade en körare, som kunnat spöa oss».

● Stor-Kalle bar väldiga bördor i mesen från Remmarn och Klubben hem till Häggsjöbäcken. En mjölsäck om 100 kg på ryggen och bördor i händerna var inte alls ovanligt. Författaren har träffat honom vid ett sådant tillfälle, och då var han ändå 50 år gammal. Sonen Alfred Karlsson säger, att hans mamma även bar stora bördor, även om bördan den långa vägen hem var minskad till 1/2 mjölsäck och bördor i händerna!

● Flottningshistorierna är legio. Vid ett tillfälle när man rensade ån på virke, »drog rumpan», hade basen något malplacerat beordrat »Lill-Karlsson» i Remmarn som kompis åt Stor-Kalle. Det lär ha varit en dråplig syn, när Stor-Kalle på sitt sävliga sätt sa till »Lill-Karlsson», när de skulle dra ut en stor stock i ån: »Hör du Karlsson, gå på andra sidan om rotändan och hjälp till». Sagt och gjort. Kalle högg i med båtshaken, och vips var stocken i ån, och det var på håret när, att även Karlsson skulle ha följt med.

● Stor-Kalle var en lekfull, humoristisk och snäll person. Sonen Alfred Karlsson berättar, att fadern gärna ville dra fingerkrok, och då kunde gärna två ordentliga karlar få häkta i, de följde ändå med över golvet.

● Det var svårt att få Stor-Kalle förargad, berättar hans ungdomsvän Rudolf Lundgren i Tallsjön. »Vi hade i unga år varit på slätter vid sjön Flårken. På kvällen, då vi gick stigen hem, tänkte jag se

Till de starka karlarna räknades även nybyggaren och skogsarbetaren Erik Torén i Håggsjöbäcken, f. 1875, d. 1956. Han var sväger till »Stor-Kalle». På bilden ses även Erik Toréns dotter Edit Norberg.

efter om Kalle hade något humör, så jag hoppade upp på hans rygg. Han bara skakade av mig, och då upprepade jag det. Kalle skakade av mig igen, och så vände han sig om och sa kolutt: 'Fortsätter du så här, kan jag ju rakt rammel omkull!'»

● Någon jägare var inte Stor-Kalle, även om han ibland följde med sin sväger Erik Torén på jakt. Vid ett sådant tillfälle berättas det, att svågern bommat på en älg, och då han frågade Stor-Kalle, varför han inte sköt, så fick han det lakoniska svaret: »Då hade det väl blivit ännu större fart på den (älgen)!»

En fjättrad jätte

Stor-Kalle var inte förskonad från olyckor. Vid 30 års ålder hade han haft nervfeber, vilket gjorde, att han var något försvagad i högra sidan. Detta tycks inte märkbart ha satt ner hans kroppskrafter. Den största olyckan inträffade emellertid 1932, då han fick lårbenshalsen krossad vid skogsarbete. Under svåra plågor släpkördes han på ett sofflock till Klubben, varifrån han transporterades med personbil till lasarettet i Örnsköldsvik. Ambulans var ej att tänka på, då de fått besked, att om de använde sig av den, så skulle Stor-Kalle få stå den kostnaden själv! Det var en bilfärd under svåra plågor. Efter den olyckan blev Stor-Kalle ej återställd. Han kunde endast förflytta sig själv små sträckor med tillhjälp av två stolar. Och ersättningen blev en liten livränta!

1945 flyttade familjen till Tegelträsk, där de köpt en MoDo-koja. Familjen hade nio barn, varav tre nådde vuxen ålder. Storkalle dog 1957 i en ålder av 82 år. Det sägs om honom, att han var Anundsjös starkaste karl, ja, flera socknars därtill, och detta mot-säges icke av hans arbetskamrater, och säkert kommer historierna om hans enorma kroppskrafter att berättas generationer framåt. Då han därtill var en glad och god människa, så efterlämnar han ett vackert minne hos alla dem som kände honom. Livet hade varit hårt fram med honom, men ändå behöll han fattning och lugn i alla skiften.

Idyllen Häggsjöbäcken är nu helt rensopad på hus. Endast min-nena finns kvar!